

112 jmenován výtvarný historik z profese. První číslo nového ročníku jest kompromisní ještě, bázlivé, ale doufejme, že již v čísle druhém překročí nové Volné směry k těm velikým zásadným problémům výtvarným, jichž osvětlení od nich čekáme. V tom viděl bych vlastní úkol nové redakce: věnovat list pravým otázkám výtvarné formy, uvést čtenáře do myšlenkové dílny výtvarného umění, ukázat veliké řetězce dramatické logiky vývojové, které vážou dnešek s minulostí. Volné směry posud s uměním víc koketovaly, než je opravdu dělaly; dnes jest svrchované v čase, aby samy staly se do jisté míry *dílnou* umělecké logiky a formy. Úkol to nesnadný a navýsost nevděčný, ale jestli kdy, tedy dnes navýsost nutný. Dají-li se opravdu do tohoto záslužného díla, nesmějí očekávat nové Volné směry, že se budou líbit našim lidem. V Čechách, myslíš-li to s něčím doopravdy a sleduješ-li svou vnitřní logiku do důsledků, rozejdeš se kde s kým a znelíbíš se kde komu. Ale úkolem opravdového muže není líbit se, nýbrž prospívat a toho přál bych i novým Volným směřům.

Rodin o moderní kráse

Rodina tázali se, co soudí o názoru, že dnes jest krása v úpadku. Rodin odpovéděl toto: „Krásu můžeme postřehnouti všude. Ne ona schází našim očím, naopak: ony nedovedou jí uzříti. Abych řekl věc přesně: všechny lidské typy, všechny lidské rasy mají svou vlastní krásu, jest třeba jenom ji objeviti. Umělci antičtí měli prostě zrak, který uměl viděti krásu, kdežto umělci dnešní jsou pro ni slepí; to je ten jediný rozdíl. Řecké ženy byly skutečně krásné, ale jejich krása vězela stejně v myšlence sochařů, kteří je vytvářeli ve svých dílech... Porovnáváme ženy antické, jak je známe z řeckého sochařství, s dnešními ženami z masa a kostí... Ale to je omyl! Národopisně i umělecky jde tu o dvojí různou rasu: Žena antická náleží typu středomořskému, jenž existuje podnes a který se vyznačuje tím, že hrud a pánev jest stejně široká. Většina moderních Francouzek náleží však typu severnímu, u něhož jest pánev silněji vyvinuta a ramena jsou užší. Jest počítati tento dvojí typ a ptáti se: kde je krása? Krása, opakuji vám, jest na štěstí všude a ve všech dobách.“

„Z literárních luhů“

Padl mně sice náhodou do rukou jen jediný sešit — bylo to v deštivém letošním létě —, ale rozveslil mne víc než celé ročníky listů jiných. A poněvadž jsem vděčný člověk a poněvadž soudím, že není tak známý, jak by zasluhoval, piši mu zde bezplatnou reklamu. Oč jde? O tichý, skromný a ušlechtilý literární list, vydávaný v Třebenicích na pomezí českém. Již název poví ti, že nejde o žádný rváčský a převratný orgán modernistický: Z literárních luhů. Z *luhů!* Jak to jímá! Jako by tě ovál dech třicátých let minulého století. A opravdu ten celý časopis má ráz a styl oněch blažených dětských dob české literatury a troufám si tvrditi, že líbeznu prostoduchostí a svornostářskou nasládlostí předčí všechny nejtklivější a nejvíce mírumilovně publikace našeho předjaří. Na exempláři, kterým mne obšťastnila

113 náhoda, čtu: Ročník I, číslo 7—8. Dne 10. srpna 1910. Tedy *žest* čísel výtečného listu mně ušlo: cítím se bédně ošizeným nevravivým osudem. Ale k obsahu. V čele listu celostránková podobizna Karla Legra a za ní autogram téhož básnífe: „Mrtví v Černové. My věříme ve slavné zmrtvýchvstání / v tom kraji nežehnaném. / Vstát v Černové. My věříme na nás padly. / A my vstanem!“ Dost. Ale z žuly tesáno. Pak kritická studie o témž Legrovi, která vypoví ti věrně, kdy a kde se narodil, kdy a kde studoval, a vypočte všecky jeho spisy. Končí: „(Básník) těší se dokonalému zdraví a my právem těšíme se na další jeho novinky.“ Jak dojemné a prostosrdečné jako venkovský pozdrav k svátku. A jak osvěžující v té dnešní vyprahlé kritické Sodomě! Pak následuje řada příspěvků od různých starších slušných autorů, z nichž ne jeden četl jsem již jinde: i soudím, že je náš výtečný list bez udání pramene prostě patiskne. Ale clou jsou jinde. „Dr Ferd. Karafiát: Emanuel šlechtic z Lešehradu, básník-sensitivista“ čtu v čele čtyřstránkové literárně kritické studie a nad ní podobizna samotného oslavence s melancholicky vznešenou pohrdou na zpěvných rtech. Studie jest opravdu i jinak důstojna svého sujetu. Dozvíš se tu na př. jako hlubokých výsledků kritické analýsy, že „Eman. z Lešehradu je tvůrcem náměsíčné poesie, ne umělým, nýbrž spontánním. Jeho poesie vznikla ze založení jeho duše, z duše lunatika a somnambula.“ A jinde: „Sní, poněvadž je to jeho raison d'être, jeho Osud! A to, zdá se, jest důležitý klíč k vysvětlení jeho osobnosti!“ Co slovo, to cent hloubky, bystrosti, síly. Na stejné výši je článek Q. M. Vyskočila, který obírá se zde záhadou věru ne všední, jež muž i napíná drahně let již literární kritiky a historiky. „Jak tvořím?“ táže se v nadpisu básnická sfinga moderní české literatury, p. Quido Maria Vyskočil, a na několika sloupcích řeší tento psychologický rebus. Nedovedu ani zdaleka vystihnout všeecko bohatství přeskrorného článku p. Vyskočilova a řeknu jen, že za hlavní vínice na svých pracích pokládá p. Vyskočil *náladu*, ačkoliv mluví i o jakýchsi spoluvinnících: jsou jimi na př. lesy luhačovské pro „Zákon slunce“. (Myslím, že by zasloužily za to, aby je vykáceli.) Jiný oslavence mého čísla jest jakýsi p. Petr Fingal (zase duchaplná tvář reprodukována z fotografie), ale nedorostl patrně posud velikosti p. Lešehradovy: má fotografii a článek jen tak na čtvrtinku fotografie a článku p. Lešehradova. Jiný sloup listu je p. Frabša. A na konci referáty. Asi půl kopy knih, domácích, cizích, špatných, dobrých, pošetilých i rozumných je tu „recensováno“ různými Frabši, Fingaly, Vyskočily a tutti quanti a čtu stále v různých variantách: Vřele doporučujeme. — Spisek zasluhuje přijetí co nejvlídnějšího. — Pěkný překlad i ladné roucho jeho mile překvapují. — Jsme vděčni za vydání této knihy snaživému nakladatelství. Kritika obchodních příručí a pořadatelů kupeckých výkladů.

Proč piši o těchto ubožáctvích a dětinstvích? Předně, protože toto dětinství jest jen zdánlivé. Tito t. zv. „mladí“, kteří řadí v tomto listě, jsou jakési zorganizované obchodní družstvo, které vniká do všech listů, kde nestojí zrovna u dveří někdo s holí v ruce. Není snad papíru, který by neznásilnili, není tiskárny, s níž by nesmilnili. I listy slušnější a významnější, jako Osvěta lidu, je protežují. A jejich redaktoři nevidí věc očividnou, že jest zde jen naprostá nemohoucnost, ubohost, pustota a prázdnota, že zde není nic než vtíravost a drzost.

Po druhé: Tento list vydává a nakládá městský tajemník v Třebenicích, tedy muž, který by měl vědět, co jest to životní opravdovost národní, co jest to národní kapitál i marnotratnictví jím. Vždyť takový list stojí ročně tisíce; i když se neplatí

honoráře, vydavatel musí vydat ročně tisíce za tisk, papír, klišé. A tyto tisíce vydávají se pro nic za nic, na podporu a šíření bezesporné nicotnosti.

Zde přestává smích, zde jest se nad čím zamyslit. Němci čeští nemají alespoň ani přibližně žádné podobné literární bédnosti, jako jsou třebenické Literární luhy.

Z Mrštíkových literárních kapucínád

Po delší době nahlédl jsem zase do Moravskoslezské revue a v ní pokochal jsem se zase jednou literární exhortou Viléma Mrštíka. Ten muž jest neúnavný. Loni tuším celý rok rozléval náš Zlatoústý svou politickou lyriku po celých stránkách tohoto výtečného orgánu a ani letos neumdlévá. Hází jmény všech věků a literatur, všech epoch malířských i sochařských — hotový vlašský salát —, žehná i klně, odměňuje i tresce, umlčuje i vyzpěvuje, svádí i šilhá, koketuje i špatně cituje, opisuje jiné, a žel, i sebe, po dvacáté cituje již Mussetovo slovo, že obdiv není nic, všechno že je jen láska, a po padesáté snad volá „iskrennost“, „iskrennost“. Tentokrát rozhodil síť na Březinu a trochu i na Sovu (polepši-li se, bude vzat na milost), čímž nepravím, že nedbá o ostatní. Hotový literárně kritický kankán tančí se na těchto stránkách: Březina jde ruku v ruce s Nerudou, Mácha s Čelakovským, Gogol se Zeyerem, Herites s Karafiátem, Holý se Sládkem a Raisem, Thomayer s Holečkem — samí geniové! Jako by se vrátily doby Puchmýrový a jeho školy, kdy se hemžilo u nás Vergily a Horáci, Pindary a Ovidy.

A přitom ta heroická póza, s jakou útočí Vilém Mrštík — do otevřených vrat! Ta krvežíznivost, s jakou vykřikuje nejošuntější truismy jako své objevy! Vidět zblízka spokojenou tvář tohoto mluvky, opilého sebou samým, zvukem svého hlasu, jaké divadlo pro toho, kdo má smysl pro potvornost lidské komedie!

Jen dvě perly stylistické lovím chvějnou rukou z tohoto moře ducha a vtípu.

„I Březina je dokladem toho, že možno zůstat svým celou svou podstatou i řečí, přes to přese všechno, že sám ovládnul cizí literaturu a její řeč. *Čeho jiní nedovedli, a nedovedli dovést, dovedl on — a to je také pravý smysl dovednosti*“ (111). Tomu se říká: mluvit, aby řeč nestála.

„Segantini-Sicilián stvořil Alpy, ale ne pro Tyroláky, nýbrž pro sebe a v sobě pro celý svět, nepřestávají být, čím byl, — Italem se vši tvárnou hybností“ atd. (108).

Nu, stvořil-li Segantini Alpy *pro celý svět*, pak je stvořil také pro Tyroláky, poněvadž Tyroláci nejsou na měsíci. Jak to citovával rád Mrštík po starém Buffonovi: Styl, toť člověk! Před lety psávaly se taktó politické úvodníky Národních listů: prázdné, velkohubé, zmatené řečňování o všem a o ničem. Dnes píše se tak literární články v revui, která chce být reprezentačním orgánem celé mladé literární země. Což je tak dobrý obrazec našeho literárního pokroku posledních let.